

УДК: 94(477)"1895/1937"

Турчина Л. В.¹, Головка І. О.²

¹ канд. іст. наук, доц. НУ "Запорізька політехніка"

² студ. гр.РТ-818 НУ "Запорізька політехніка"

МАЙК ЙОГАНСЕН: НЕСПРАВЕДЛИВО ЗАБУТИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ ДОБИ РОЗСТРІЛЯНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Майк Йогансенс – український перекладач, критик, лінгвіст, сценарист, поет, прозаїк доби Розстріляного відродження. Він залишив великий слід в історії України, але в наш час його особистість багатьма забута. Народився Михайло (Майк) Гервасійович Йогансен 16 (28) жовтня 1895 р. у Харкові у сім'ї вчителя німецької мови, вихідця з Латвії. Дід Михайла мав німецьке коріння.

Як усі діти, Михайло навчався спершу вдома, а потім вступив до Третьої харківської гімназії, де викладав його батько. У 14 років почав

навчання в Харківському Імператорському університеті на історико-філологічному факультеті за напрямом латинська та грецька мови. Але вже на той час він достатньою мірою знав німецьку, українську і польську, французьку, англійську. Він міг читати, розмовляти та перекладати цими мовами. За час навчання в університеті працював репетитором. Завершив навчання у 1917 р.

На період 1918-1919 рр. припадає час формування основних політичних та культурних поглядів. Рішення Михайла писати українською має пояснення з його автобіографії: «Почав писати вкраїнською мовою під впливом учителів школи ім. Грінченка в Харкові». Гімназія ім. Б. Грінченка була заснована у січні 1918 р. Її вчителі викладали українською мовою. А в 1919 р., після денікінської навали, зацікавився питаннями соціології. Опісля, прочитавши роботи К. Маркса, захопився ідеєю комунізму.

У 1921 р. М. Йогансен разом з М. Хвильовим та В. Сосюрою опублікували «Наш універсал. До робітництва і пролетарських митців українських», цим універсалом відкривалася збірка «Жовтень». В універсалі вони декларували пошук нових шляхів та напрямів у літературі для створення «творчої пролетарської поезії справжнього майбуття». Щодо назви документа, то науковець української діаспори П. Голубенко сприймає її як метафору: "з чим прийшли українські національні сили під червоний прапор Жовтня після поразки української національної революції".

М. Йогансен стає одним із засновників Спілки пролетарських письменників «Гарт» (1923-1925 рр.). Головною ідеєю спілки було об'єднання усіх пролетарських письменників. Паралельно Михайло працював у ВУФКУ – всеукраїнському фотокіноуправлінні, як редактор та письменник. Після смерті В. Блакитного (головного ідеолога та фактичного засновника "Гарту") спілка перестала існувати. Через це виникла потреба у створенні нової спілки. Нею стала ВАПЛІТЕ – Вільна академія пролетарської літератури, М. Йогансен виступив одним із засновників спілки. Головною ціллю, яку перед собою ставило об'єднання, було створення нової української літератури за зразком західноєвропейської. Спілка розпалася після того, як її стали переслідувати, а М. Хвильовий – головний ідеолог – фактично змушений був її покинути (1928 р.). Того ж 1928 р. М. Йогансен почав друкуватися у щомісячному журналі-альманасі «Літературний ярмарок», який проіснував до 1930 р. Ідея створення альманаху належала М. Йогансену. Хоч журнал декларувався як позагруповий, багато вихідців з ВАПЛІТЕ друкувалися в ньому. Головною причиною створення нової спілки став розпад ВАПЛІТЕ. Ідея нового об'єднання науки та мистецтва, це за думкою учасників групи могло дати новий поштовх для розвитку мистецтва. У даній групі М. Йогансен виступив головним ідеологом та засновником. У складі цієї групи, разом з її учасниками починає друкувати часопис «Універсальний

журнал» («Уж»). Але через проблеми з фінансуванням та невідповідність ідеології партії вже у 1929 р. часопис перестає існувати. За регулярної критики стосовно захопленням техніцизмом, група була змушена самоліквідуватися. Подальші намагання знайти компроміс з провладними колами зазнали невдачі, не допомогло навіть членство у Спілці письменників України з 1934 р. 18 серпня 1937 р. заарештований співробітниками НКВС у своїй харківській квартирі у будинку «Слово». 24 жовтня 1937 р. М. Йогансену пред'явлено обвинувальний висновок, в якому говорилося, що він брав участь у терористичному угрупованні проти комуністичної влади. 27 жовтня 1937 р. М. Йогансена розстріляно в тюрмі НКВС у Києві.

Отже, Майкл Йогансен - один з низки представників Розстріляного відродження, талант якого було розтоптане ідеологами большевизму, а діяльність припинена у насильницький спосіб.